L'avaluació de l'eficàcia dels espais naturals protegits: comparativa de metodologies internacionals

Marina Torres Gibert. Treball de Fi de Grau. 4t Biologia Ambiental 2013-2014

UAB

Introducció

Els espais naturals protegits

- Són espais naturals que contenen **ecosistemes** i una **riquesa ecològica** que cal preservar mitjançant la **protecció legal**.
- Superfície mundial protegida: 12,7% de l'àrea terrestre i l'1,6% de superfície marina.
- Gestionades per diferents àmbits administratius, prenent els marcs legal i econòmic.
- **Amenaces** → no es pot garantir que la seva protecció sigui del tot exitosa.

AVALUACIÓ TRADICIONAL → **identificació d'indicadors**

Han de representar la biodiversitat d'una donada àrea o paisatge.

El camp de la conservació no està tant desenvolupat com altres

Relacions CAUSA-EFECTE difícils de detectar no sempre aparents → Dificultat per determinar les **mesures pràctiques i significatives i avaluar la gestió de les àrees.**

L'avaluació

- *Inicis.* Congressos mundials d'espais naturals protegits organitzats per la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura (UICN) → **necessitat d'avaluar l'efectivitat dels espais naturals**.
- *Per què serveix?*
  - Fer balanç de la situació de les àrees protegides.
  - Millorar l'eficàcia de la gestió.
- *Qui la realitza?* Òrgans rectors o gestors i els seus òrgans jeràrquicament superiors.
- *A qui va dirigida?* Gestors i responsables directes, població local, organitzacions conservacionistes o ecologistes, universitats i els centres de recerca i forces polítiques responsables.

Figura 1. Procés d'avaluació del marc metodològic fet per la UICN[1].

Quins tipus de mètodes existeixen? Basats en:

(1) Assoliment dels objectius
(2) Percepció dels usuaris
(3) Operatius (objectius + costos associats)
(4) Economia (cost/benefici)
(5) Comprensiu (objectius, eines i mitjans)

Comparativa de metodologies

Mètode d'Avaluació Ràpida "RAPPAM" (*Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management*)[3]	VS	Mètode de Reducció d'Amenaces "TRA" (*Threat Reduction Assessment*)[2]
Avaluació ràpida general de la gestió del conjunt d'àrees protegides d'un país o regió Identifica els punts forts i dèbils de l'abast, distribució i gravetat de pressions.	***objectiu***	**Indica el grau al que s'ha ha assolit reduir les amenaces a la conservació d'una àrea en particular**.
Mètode perceptiu (percepció dels usuaris i afectats) Elements mesurats → efectes de la gestió	***base***	Identificació i monitorització de les **amenaces a la biodiversitat** d'una regió. Èxit de la conservació de la biodiversitat → segons el grau de **reducció de les amenaces**.
Elements del cicle general d'avaluació UICN (Figura 1)	***components***	• **Biodiversitat de l'àrea** • **Amenaces a la biodiversitat** • **Eines per mesurar les amenaces** • **Institucions implicades**
Qüestionari → en tallers participatius i discussió	***format***	**Índex TRA** → identificació , puntuació i reducció de les amenaces .
Figura 2. Taller d'avaluació.[3] **Establir l'abast:** objectius específics de l'avaluació, destinataris, participants, recursos i cordinador. → **Avaluació i selecció de la informació existent** → Taller amb els participants, discussió dels anàlisis i propostes (qüestionari). → **Anàlisi dels resultats:** pressions i amenaces; importància biològica, socioeconòmica i vulnerabilitat i efectivitat . → **Pla d'acció i recomanacions**	***procediment***	Definir l'àrea del projecte i la biodiversitat a protegir → Listat d'amenaces → Definit hipotètica reducció al 100% de cada amenaça → Puntuació d'amenaces segons l'afectació, intensitat i urgència de reducció → Sumatori puntuacions → Determinació del % en que cada amenaça s'ha reduït → Càlcul índex "TRA"
• Específic per àrees protegides boscoses. • Útil al comparar àrees amb objectius generalment similars. • No proporciona orientació detallada i adaptativa a nivell local.	***consideracions***	• Passos retrospectius: comparació de príodes. • Utilització del mètode més d'una vegada en el cicle d'un projecte: **comparar el progrés de la reducció de les amenaces.**

S'adapta a les **necessitats d'avaluació de cada àrea**.

↑nº d'àrees incloses a l'avaluació ↑efectivitat
- Quan > 50: classificar per regió, objectiu o mida.
- Possibilitat d'excloure àrees segons la categoria de protecció de la UICN a la qual pertanyen

indicadors biològics → vulnerables a un biaix degut a l'elecció dels llocs de mostreig.

L'autoritat governant de l'àrea protegida → responsable d'imposar les recomanacions i millorar el sistema.

✓ Mètode flexible
✓ Anàlisi de variables múltiples (ex: indicadors)
✓ Taller participatiu
✓ Comparacions entre àrees protegides
✓ Desenvolupa contacte entre organitzacions

✓ Sensible a canvis que succeeixen en període curts de temps (1-5 anys)
✓ Mesura canvis a tot el projecte
✓ Compara diferents àrees del projecte
✓ Baix cost de recol·lecta de dades
✓ Resultats interpretables

Exemple: en una àrea boscosa sota una amenaça de tala selectiva, el mètode "TRA" es centra directament a mesurar si la tala continua o s'ha aturat.

x Avast d'avaluació
x No detecta canvis a tota l'àrea
x Credibilitat de la font de la informació
x Confiança en les opinions
x Risc de subjectivitat dels participants
x Participació i compromís
x Assegurar la direcció del procés d'avaluació

x Estat de la biodiversitat
x Causes de pèrdua de biodiversitat
x Assumeix identificació d'amenaces en qualsevol moment
x Canvis en les amenaces mesurables
x Mesura quantitativa de l'èxit de la reducció d'amenaces

No ho mesura de forma completa ni precisa.

Assumeix que la deterioració de les àrees i la pèrdua de la biodiversitat → **causes humanes.**

Assumeix que el grau de la reducció de les amenaces es pot mesurar **a qualsevol moment**.

Conclusions

- El mètode de Reducció d'amenaces "TRA" és **innovador** ja que mesura l'estat de la conservació de les àrees segons el grau en que s'han **reduït** les **amenaces** i com ha reaccionat l'àrea segons la gestió que s'ha fet. Utilitza tècniques simples i entenedores pel personal però els resultats no sempre són fàcils d'obtenir degut a que no totes les amenaces seran sempre detectables i quantificables. Si s'utilitza aquest mètode és convenient una **repetició periòdica** de l'avaluació de la reducció d'amenaces.
- Tots dos mètodes fomenten la **participació** de representats de diferents sectors, molt positiu per la capacitat de diàleg entre els diferents usuaris i implicats en les àrees protegides.
- Ambdós mètodes es poden utilitzar com a **complement** en el procés d'avaluació dels espais naturals protegits, sense deixar de banda un estudi profunditzat basat en **indicadors biològics**.
- Totes les etapes d'un projecte de conservació haurien de ser monitoritzades: l'estat i condicions dels objectius, l'èxit de reducció d'amenaces, el procés d'implementació de les intervencions i l'estat de les institucions responsables.

D'aquesta manera l'avaluació aportaria tota la **informació clau** sobre la **gestió dels espais naturals protegits**, però aquesta activitat estarà subjecte als pressupostos que es disposaran per al personal i totes les tasques disponibles tant tècniques, científiques i socials.

Bibliografia

Ervin J. (2003). *WWF: Rapid Assessment and Prioritization of Protected Area Management (RAPPAM) Methodology WWF*. Gland, Switzerland.; (1)Hockings M., Stolton S., Leverington F., Dudley N. and Courrau J. (2006). *Evaluating effectiveness: A Framework for Assessing the Management of Protected Areas: 2nd Edition*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 6. UICN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.; Leverington F., Costa K.L., Courrau J., Pavese H., Nolte C., Marr M., Coad L., Burgess N., Bomhard B. and Hockings M. (2010). *Management effectiveness evaluation in protected areas – a global study: 2nd Edition*. The University of Queensland, Brisbane, AUSTRALIA.; Mallarach Carrera JM., Germain Otzet J., Sabaté Rotés, X., Basora Biosca, X. (2008) *Protegits, de fet o de dret: primera avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya*. Ed. Comas, Eulàlia. Col·lecció: Treballs de la Institució Catalana d'Història Natural. Espais naturals protegits – Catalunya.; Margoluis, R., and N. Salafsky. (1998). *Measures of success: Designing, managing, and monitoring conservation and development projects*. Washington, D.C.; (2)Parrish J.D., Braun D.P. and Unnasch R.S. (2003). *Are We Conserving What We Say We Are? Measuring Ecological Integrity within Protected Areas*. Bioscience, 53 (9): 851-860. **Pàgines web:** UICN (Protected Planet Report 2012).; Seguimiento del progreso de las metas globales de las áreas protegides. http://www.unep-wcmc.org/medialibrary/2012/11/21/47684716/PPR2012_sp.pdf; (3)WWF Global. *RAPPAM Methodology*. http://wwf.panda.org/what_we_do/how_we_work/conservation/forests/tools/rappam/